

บทความวิจัย

Predictive Factors of Intention to Quit E-cigarettes among Young Adults in Bangkok

Received: May 13, 2023

Revised: Jun 21, 2023

Accepted: Aug 15, 2023

Phachaya Chumnankul, M.N.S.¹Arpaporn Powwattana, Ph.D.²Surintorn Kalampakorn, Ph.D.³

Abstract

Introduction: Young adults is the age where e-cigarettes are used the most. However, there is currently a limited study of predictive factors of intention to quit e-cigarettes among young adults in Thailand. Therefore, the theory of planned behavior was applied as a conceptual framework for this study.

Research objectives: This study aimed to study the intention to quit e-cigarettes and predictors of intention to quit e-cigarettes among young adults in Bangkok.

Research methodology: This predictive study had a sample of 374 Bangkok e-cigarette users aged 18–35, selected by the snowball technique. Data were collected using self-administered online questionnaires for 4 weeks and analyzed using descriptive statistics, Chi-square test, Pearson's product moment correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis.

Results: More than half of the sample had high intention to quit e-cigs (55.6%). Stepwise multiple regression showed that perceived behavioral control, stress, income, attitude towards e-cigarettes cessation, education level, and frequency of using e-cigarettes could collectively predict 56.1% of intention to quit e-cigarettes (p -value < .05).

Conclusion: The theory of planned behavior and personal factors can collectively predict young adults' e-cigarettes cessation. Perceived behavioral control, stress, income, attitude towards e-cigarettes cessation, education level, and frequency of using e-cigarettes might lead to quitting e-cigarettes.

Implications: The predictive factors found in this study should be taken into account when developing any e-cigarettes quit program in order to increase the likelihood of e-cigarettes cessation among young adults.

Keywords: e-cigarettes, young adults, theory of planned behavior

¹Student in the Master of Nursing Science Program in Community Nurse Practitioner, E-mail: phachaya.chm@student.mahidol.ac.th

²Associate Professor, E-mail: arpaporn.pow@mahidol.ac.th

³Associate Professor, E-mail: surintorn.kal@mahidol.ac.th

¹⁻³Department of Public Health Nursing, Faculty of Public Health, Mahidol University, Bangkok, Thailand

ปัจจัยทำนายความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ในเขต กรุงเทพมหานคร

Received: May 13, 2023

Revised: Jun 21, 2023

Accepted: Aug 15, 2023

พัชญา ชำนาญกุล พย.ม.¹

อาภาพร เผ่าวัฒนา Ph.D.²

สุรินทร์ กลัมพากร Ph.D.³

บทคัดย่อ

บทนำ: วัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นวัยที่ใช้บุหรี่ไฟฟ้ามากที่สุด แต่ในปัจจุบันประเทศไทยยังมีการศึกษาปัจจัยทำนายความตั้งใจเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นอย่างจำกัด จึงประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย: เพื่อศึกษาความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าและปัจจัยทำนายความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย: การศึกษาความสัมพันธ์เชิงทำนายนี้ กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าอายุ 18-35 ปี อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 374 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีบอกต่อ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเองทางแบบสอบถามออนไลน์ รวมระยะเวลาเก็บข้อมูล 4 สัปดาห์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา สถิติทดสอบไคแอสควร์ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย: กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งมีความตั้งใจเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าระดับสูง (ร้อยละ 55.6) และจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนพบว่า การรับรู้ความสามารถในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า ความเครียด รายได้ เจตคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า ระดับการศึกษา และความถี่ในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ร่วมกันทำนายความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นได้ร้อยละ 56.1 ($p < .05$)

สรุปผล: แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนและปัจจัยส่วนบุคคลสามารถร่วมทำนายความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นได้ การรับรู้ความสามารถในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า ความเครียด รายได้ เจตคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า ระดับการศึกษา และความถี่ในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า อาจช่วยให้วัยผู้ใหญ่ตอนต้นเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าได้

ข้อเสนอแนะ: ปัจจัยทำนายที่พบจากการศึกษานี้ควรนำมาพิจารณาในการพัฒนาโปรแกรมการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า เพื่อเพิ่มโอกาสในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น

คำสำคัญ: บุหรี่ไฟฟ้า วัยผู้ใหญ่ตอนต้น ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน

¹นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน, E-mail: phachaya.chm@student.mahidol.ac.th

²รองศาสตราจารย์, E-mail: arpaporn.pow@mahidol.ac.th

³รองศาสตราจารย์, E-mail: surintorn.kal@mahidol.ac.th

¹⁻³ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

บทนำ

การสูบบุหรี่เป็นปัญหาสาธารณสุขที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ รวมถึงการใช้บุหรี่ไฟฟ้า ซึ่งปัจจุบันมีการใช้อย่างแพร่หลาย จากการศึกษาของกลุ่มประเทศทางตะวันตกพบว่าความชุกของผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้ามีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นโดยที่ผู้ใช้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่มีอายุ 18-35 ปี¹ ในประเทศไทยพบว่าประชากรที่สูบบุหรี่ไฟฟ้ามีจำนวน 78,742 คน คิดเป็นอัตราร้อยละ 0.14 ของประชากร เมื่อพิจารณาตามช่วงวัยพบว่าวัยผู้ใหญ่ตอนต้นใช้บุหรี่ไฟฟ้ามากที่สุด และมากกว่าครึ่งของผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าที่มีอายุ 15-24 ปีอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและภาคกลาง (ร้อยละ 60.64)²

บุหรี่ไฟฟ้าส่งผลกระทบต่อหลายด้าน โดยเฉพาะต่อภาวะสุขภาพของผู้สูบและผู้ที่ได้รับควัน ทั้งยังทั้งสารตกค้างที่เป็นมลพิษในสิ่งแวดล้อมและสร้างความสูญเสียต่อระบบเศรษฐกิจ ในปัจจุบันบุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทยยังเป็นสิ่งผิดกฎหมาย โดยห้ามบริโภค ห้ามครอบครอง ห้ามจำหน่าย และห้ามนำเข้าโดยเด็ดขาด³ แต่ยังคงมีการลักลอบจำหน่ายผลิตภัณฑ์บุหรี่ไฟฟ้าทั้งแหล่งขายทางกายภาพและทางออนไลน์จำนวนมาก

เนื่องด้วยวัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นวัยที่เปลี่ยนผ่านชีวิตวัยรุ่นตอนปลายเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ เริ่มมีรายได้ และสามารถเข้าถึงสื่อโฆษณาผ่านช่องทางออนไลน์ที่เป็นแหล่งขายบุหรี่ไฟฟ้าได้ ทำให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายของการตลาดบุหรี่ไฟฟ้าส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นถึงวัยกลางคนที่มีความรู้ด้านการศึกษาและมีฐานะค่อนข้างดี² จากการศึกษาพฤติกรรมการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ศึกษาในระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่าสาเหตุของการใช้บุหรี่ไฟฟ้า คือชอบกลิ่นหอม คลายเครียดได้ คิดว่าสูบแล้วปลอดภัย ทำตามเพื่อนและแฟชั่น เป็นต้น⁴ แต่ในขณะเดียวกันมีการศึกษาพบว่าวัยผู้ใหญ่ตอนต้นร้อยละ 60.7 มีการวางแผนเลิกบุหรี่ไฟฟ้าในอนาคต และร้อยละ 15.2 พยายามเลิกอย่างจริงจัง แต่มากกว่าครึ่งที่เลิกไม่สำเร็จ⁵ ในประเทศไทยพบว่าผู้สูบบุหรี่ที่มีความคิดจะเลิกแต่ไม่เคยพยายามเลิกที่อาศัยในกรุงเทพมหานครมีร้อยละ 13.12 และเป็นกลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้นถึงร้อยละ 7.57² ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความต้องการความตั้งใจในการเลิกบุหรี่ของประชากรวัยผู้ใหญ่ตอนต้น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบและการลดบุหรี่ไฟฟ้าในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นมีหลายปัจจัย ได้แก่ ความเครียด⁶ สถานภาพสมรส พฤติกรรมลอกเลียนแบบจากบุคคลใกล้ชิด ความถี่ในการใช้บุหรี่ไฟฟ้า และมีเพื่อนใช้บุหรี่ไฟฟ้า⁷ เป็นต้น ปัจจุบันในประเทศไทยยังมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าอย่างจำกัดโดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใหญ่ตอนต้น จึงทำการทบทวนงานวิจัยในบุหรืมวน พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเลิกบุหรืมวน ได้แก่ ประสพการณ์ในการเลิกบุหรื ระดับการศึกษา ความถี่ในการสูบบุหรี่⁸ การใช้สารเสพติดอื่น ระยะเวลาที่สูบบุหรืมวนแรกของวันภายหลังตื่นนอน และการมีโรคประจำตัว⁹ โดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนซึ่งเป็นทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์มาใช้อธิบายความตั้งใจกระทำพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากปัจจัย 3 ปัจจัย ได้แก่ เจตคติต่อการทำพฤติกรรม อิทธิพลของกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม ซึ่งล้วนมีผลร่วมกันต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรม ถ้าบุคคลมีเจตคติเห็นด้วยต่อพฤติกรรมได้รับอิทธิพลจากกลุ่มอ้างอิง และเชื่อว่าตนเองสามารถควบคุมพฤติกรรมนั้นได้ บุคคลนั้นก็จะมีความตั้งใจกระทำพฤติกรรมนั้นมากขึ้น¹⁰

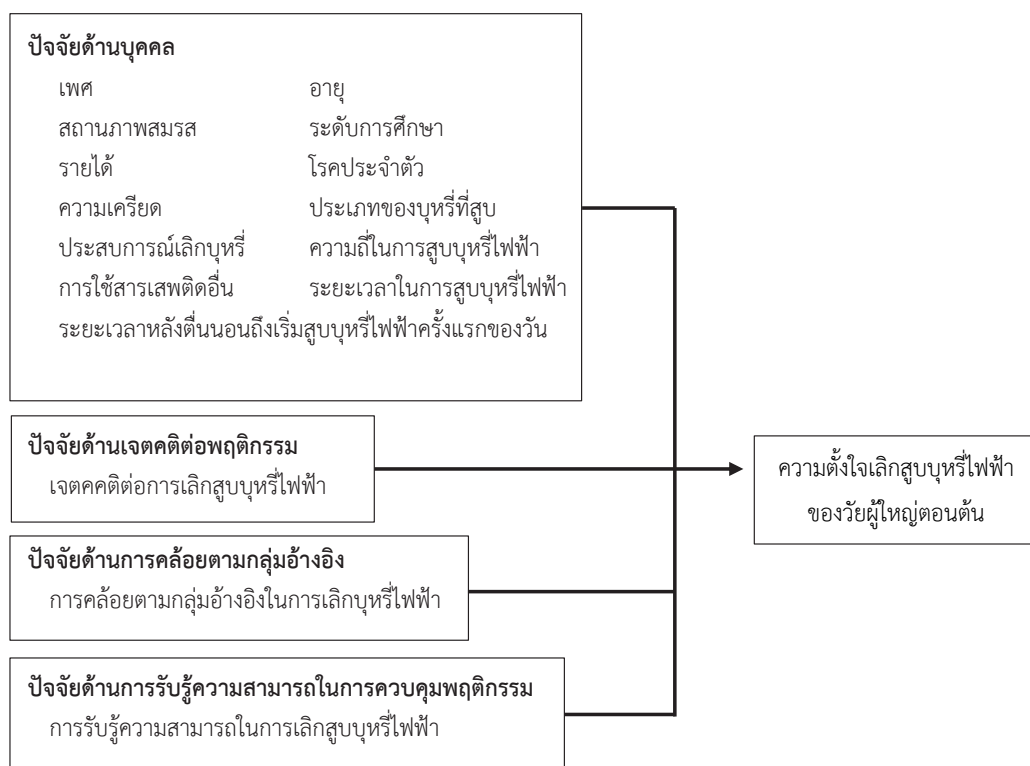
จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นถึงปัญหาของการสูบบุหรี่ไฟฟ้าที่แพร่หลายมากขึ้นในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ประกอบกับบุหรี่ไฟฟ้ายังส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า โดยที่ผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้านี้มีความต้องการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าแต่ยังไม่สำเร็จ^{2,5} และจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการศึกษาปัจจัยทำนายความตั้งใจในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในประเทศไทยมีอย่างจำกัด ดังนั้นการทราบถึงปัจจัยที่สามารถทำให้เลิกสูบได้ในอนาคตจึงเป็นเรื่องสำคัญ จึงนำทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้สำหรับอธิบายความตั้งใจกระทำพฤติกรรมเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยทำนายความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น และเพื่อประโยชน์ในการนำไปออกแบบโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายของปัจจัยด้านบุคคล เจตคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า การรับรู้ความสามารถในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า ต่อความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

นำทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนเป็นกรอบแนวคิดในงานวิจัย เพื่ออธิบายความตั้งใจกระทำพฤติกรรมเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า มีตัวแปรอิสระตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ได้แก่ เจตคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า และการรับรู้ความสามารถในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า โดยตัวแปรดังกล่าวจะส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยผู้ใหญ่ตอนต้น

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงทำนาย (Predictive study) เพื่อศึกษาความตั้งใจในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าและปัจจัยทำนายความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าวัยผู้ใหญ่ตอนต้นอายุ 18-35 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าในช่วง 30 วันที่ผ่านมา มีอายุระหว่าง 18-35 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถเข้าใจภาษาไทย สามารถทำแบบสอบถามออนไลน์ได้ และสมัครใจเข้าร่วมวิจัย เกณฑ์คัดออกคือตอบแบบสอบถามสมบูรณ์น้อยกว่าร้อยละ 80 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Daniel (2010) ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 371 คน ดังสมการ

$$n = \frac{Z^2_{\alpha/2} NP(1-P)}{Z^2_{\alpha/2} P(1-P) + (N-1)d^2}$$

เมื่อ n = จำนวนขนาดตัวอย่าง

$Z^2_{\alpha/2}$ = ค่ามาตรฐานภายใต้โค้งปกติที่ระดับนัยสำคัญที่ $\alpha/2$ ซึ่งเท่ากับ 0.025 คือ 1.96

N = ขนาดประชากร เท่ากับ 24,584

P = การประมาณค่าสัดส่วนประชากรของผู้ที่ใช้บุหรี่ไฟฟ้าในกรุงเทพมหานคร เท่ากับ 0.43

d = ค่าความคลาดเคลื่อนมากที่สุดที่ยอมรับได้ในการศึกษาครั้งนี้ เท่ากับ 0.05

$$n = \frac{(1.96)^2(24,584)(0.43)(1-0.43)}{(1.96)^2(0.43)(1-0.43)+(24,584-1)(0.05)^2}$$

n = 371 คน

คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีบอกต่อ (Snowball technique) และเพื่อให้ได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงส่งแบบสอบถามออนไลน์ให้แก่พนักงานบริษัทเอกชน 10 คน ข้าราชการ/พนักงานราชการทหาร 10 คน บุคลากรทางการแพทย์ 10 คน นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา 10 คน และผู้ที่พักอาศัยในหมู่บ้านจัดสรร 10 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 50 คนและกำหนดให้เป็นกลุ่มตัวอย่างตั้งต้น และขอความร่วมมือผู้ที่ได้รับแบบสอบถามส่งต่อแบบสอบถามออนไลน์ไปยังผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้ารายอื่นต่อ เนื่องครั้งนี้มีผู้ตอบแบบสอบถามสมบูรณ์ทั้งสิ้น 374 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นแบบสอบถามออนไลน์ โดยกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง เครื่องมือปรับมาจากแบบสัมภาษณ์ความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ตนเอง ของ Matrakul และคณะ¹¹ ที่สร้างบนพื้นฐานของทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน โดยปรับให้ลักษณะคำถามสอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้บุหรี่ไฟฟ้า และช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ทั้งรูปแบบในการใช้และผลกระทบจากการใช้บุหรี่ไฟฟ้า กลุ่มอ้างอิง และเพิ่มการกำหนดระยะเวลาความตั้งใจในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปด้านคุณลักษณะประชากร

ส่วนที่ 2 แบบวัดเจตคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า มี 2 ส่วน ๆ ละ 10 ข้อ ได้แก่ แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า และแบบวัดการประเมินผลลัพธ์ของการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราประมาณ

ค่า 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 แบบวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า มี 2 ส่วน ๆ ละ 4 ข้อ ได้แก่ แบบวัดความเชื่อต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และแบบวัดแรงจูงใจที่คล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

ส่วนที่ 4 แบบวัดการรับรู้ความสามารถในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า มี 2 ส่วน ๆ ละ 6 ข้อ ได้แก่ แบบวัดความเชื่อในการควบคุมพฤติกรรมในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า และแบบวัดการรับรู้อำนาจในการควบคุมพฤติกรรมในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

ส่วนที่ 5 แบบวัดความตั้งใจในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า มีข้อคำถาม 3 ข้อ มีลักษณะการวัดแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

เครื่องมือส่วนที่ 2-5 ให้คะแนนไล่ตามลำดับมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จาก 1 ถึง 5 คะแนนตามลำดับ โดยเครื่องมือส่วนที่ 2-4 สามารถประเมินได้จากจากผลรวมของผลคูณในแต่ละข้อคำถามของแบบวัดย่อยในแต่ละส่วน และแปลผลคะแนนตั้งแต่วัยละ 80 ขึ้นไปหมายถึงการวัดในส่วนนั้นอยู่ในระดับสูง ต่ำกว่าวัยละ 80 แปลผลได้ว่าอยู่ในระดับต่ำ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คำนวณค่าความตรงของเนื้อหา (CVI) ได้เท่ากับ 0.85, 0.85, 1.00, 1.00, 1.00, 0.95 และ 1.00 ตามลำดับ จากนั้นนำเครื่องมือไปตรวจสอบความตรงเชิงปรากฏ (Face Validity) กับผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าวัยผู้ใหญ่ตอนต้นจำนวน 5 คน และตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) กับกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างอีกจำนวน 30 คน แล้วจึงคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.701, 0.745, 0.701, 0.771, 0.885, 0.757 และ 0.902 ตามลำดับ

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลในผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าที่ผู้วิจัยรู้จักก่อนหน้าซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเลือกทั้งจากการสนทนาทางออฟไลน์และออนไลน์จำนวน 50 คน จากนั้นทำการส่งลิงค์แบบสอบถามออนไลน์

ผ่านโปรแกรมแชทไลน์ (Line application) ก่อนผู้เข้าร่วมวิจัยทำแบบสอบถามจะปรากฏรายละเอียดข้อตกลงในการเข้าร่วมวิจัยตามเอกสารยินยอมเข้าร่วมการวิจัยแบบออนไลน์ ถ้าตัดสินใจเข้าร่วมให้กดเลือกสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย แทนการลงนาม จากนั้นจึงจะเริ่มทำแบบสอบถามออนไลน์ได้ หลังทำแบบสอบถามเสร็จขอความร่วมมือผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าส่งต่อแบบสอบถามออนไลน์ไปยังผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าท่านอื่นที่ตนเองรู้จักอย่างน้อย 10 คน และส่งต่อไปยังผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้ารายอื่นต่อเนื่อง ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามสมบูรณ์ทั้งสิ้น 374 คน ดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม ถึงวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2566 รวมระยะเวลาเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 4 สัปดาห์

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหิดล เลขที่ MUPH 2023-016 ผู้เข้าร่วมมีสิทธิตอบรับหรือปฏิเสธการให้ข้อมูล โดยที่ไม่เสียผลประโยชน์หรือได้รับผลกระทบทางกฎหมายจากการวิจัยครั้งนี้ ในแบบสอบถามไม่มีการระบุชื่อ-สกุล ในระหว่างตอบแบบสอบถามสามารถยุติการทำแบบสอบถามได้ทุกเมื่อ เมื่อเสร็จสิ้นการวิเคราะห์ข้อมูลและโครงการวิจัยได้รับการตีพิมพ์ ข้อมูลออนไลน์ทั้งหมดจะถูกทำลายโดยใช้โปรแกรมในการลบข้อมูลถาวร

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาในการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยสถิติทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test) และสถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) วิเคราะห์ความสามารถในการทำนายความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าด้วยสถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เนื่องจากเป็นวิธีที่เหมาะสมในการคัดเลือกตัวแปรพยากรณ์ และได้โมเดลที่ประหยัด

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 72.7) มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 26.7 ปี ($SD = 3.5$) ส่วนใหญ่มีสถานภาพ

โสด (ร้อยละ 81.8) สองในสามมีการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 66.0) รายได้เฉลี่ยเท่ากับ 24,842.1 บาท ($SD = 9,930.8$) ส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ 92.8) เกือบครึ่งมีความเครียดระดับน้อย (ร้อยละ 48.4) สูบบุหรี่ไฟฟ้าเฉลี่ย 73.2 พuff ต่อวัน ($SD = 76.8$) หลังตื่นนอนจนกระทั่งสูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งแรกของวันใช้ระยะเวลาเฉลี่ย 44.0 นาที ($SD = 41.1$) โดยสูบบุหรี่ไฟฟ้าเฉลี่ยเป็นระยะเวลาประมาณ 3 ปี ($SD = 2.1$) มีเพียงส่วนน้อยที่ใช้สารเสพติดอื่นร่วมด้วย (ร้อยละ 9.6) และใช้บุหรี่มวนร่วมกับบุหรี่ไฟฟ้า (ร้อยละ 21.7) โดยเกือบครึ่งของกลุ่มที่ใช้บุหรี่มวนร่วมกับ สูบบุหรี่มวนเฉลี่ย 4.7 มวนต่อวัน ($SD = 3.3$) ประมาณสามในสี่เคยมีประสบการณ์ในการเลิกบุหรี่มาก่อน (ร้อยละ 75.9) มากกว่าครึ่งของผู้ที่เคยเลิกบุหรี่ใช้วิธีเลิกแบบทันทีทันใดหรือหักดิบ (ร้อยละ 57.8) รองลงมาคือใช้มากกว่าหนึ่งวิธีในการเลิกบุหรี่ (ร้อยละ 32.0)

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเจตคติด้านลบต่อการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า (ร้อยละ 94.9) โดยพบว่าเจตคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เชื่อว่าการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าทำให้เครียด ($\bar{X} = 9.8$, $S.D. = 4.2$) มีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่ำในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า (ร้อยละ 92.8) สำหรับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าที่น้อยที่สุด คือ ควรเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าตามที่เพื่อนร่วมงานต้องการ ($\bar{X} = 11.3$, $S.D. = 5.8$) มีการรับรู้ความสามารถในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าในระดับต่ำ (ร้อยละ 90.4) โดยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ถึงแม้ได้กลิ่นหรือไม่ได้กลิ่นควันบุหรี่ไฟฟ้า ตนเองก็สามารถเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าได้ ($\bar{X} = 11.9$, $S.D. = 5.5$) และมากกว่าครึ่งมีความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าระดับสูง (ร้อยละ 55.6) โดยมีความตั้งใจที่จะเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าสูงที่สุดในอีก 6 เดือนข้างหน้า รองลงมาคือ ในอีก 3 เดือนข้างหน้า และในอีก 1 เดือนข้างหน้า ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าของผู้ใหญ่ตอนต้น ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา โรคประจำตัว ประเภทของบุหรี่ที่สูบ ประสบการณ์ในการเลิกสูบบุหรี่ และการใช้สารเสพติดอื่น ($p < .05$, $\chi^2 = 11.629, 105.755, 27.338, 13.371, 30.211, 6.603$ และ 9.632 ตามลำดับ) โดยปัจจัยที่มีแนวโน้มมีความตั้งใจเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าสูง ได้แก่ เพศหญิง มีคู่ การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ไม่มีโรคประจำตัว ไม่สูบบุหรี่มวนร่วม ไม่มี

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยรุ่นใหญ่ ตอนต้น (n = 374)

ตัวแปร	จำนวน(ร้อยละ)	ความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า		p
		ระดับสูง	ระดับต่ำ	
		จำนวน(ร้อยละ)	จำนวน(ร้อยละ)	
ปัจจัยส่วนบุคคล				
เพศ				.003
ชาย	272 (72.7)	124 (45.6)	148 (54.4)	
หญิง	102 (27.3)	84 (82.3)	18 (17.7)	
สถานภาพสมรส				<.001
ไม่มีคู่	306 (81.8)	149 (48.7)	157 (51.3)	
มีคู่	68 (18.2)	59 (86.8)	9 (13.2)	
ระดับการศึกษา				.002
ต่ำกว่าปริญญาตรี	82 (21.9)	72 (87.8)	10 (12.2)	
ปริญญาตรีขึ้นไป	292 (78.1)	136 (46.6)	156 (53.4)	
โรคประจำตัว				.001
ไม่มีโรคประจำตัว	347 (92.8)	184 (53.0)	163 (47.0)	
มีโรคประจำตัว	27 (7.2)	24 (88.9)	3 (11.1)	
การใช้บุหรืมวนร่วม (Dual use)				<.001
ใช้	81 (21.7)	18 (22.2)	63 (77.8)	
ไม่ใช้	293 (78.3)	190 (64.9)	103 (35.1)	
ประสบการณ์เลิกบุหรื				.037
ไม่เคย	90 (24.1)	63 (70.0)	27 (30.0)	
เคย	284 (75.9)	145 (51.0)	139 (49.0)	
การใช้สารเสพติดอื่น				.008
ใช้	36 (9.6)	8 (22.2)	28 (77.8)	

ประสบการณ์ในการเลิกบุหรี่ และไม่ใช้สารเสพติด ดังตารางที่ 1 การศึกษาพบว่าเจตคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า การรับรู้ความสามารถในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า และระยะเวลาหลังตื่นนอนถึงเริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งแรกของวัน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยรุ่นใหญ่ตอนต้น ($p < .05$, $r = .126$, $r = .430$, $r = .608$ และ $r = .129$) ส่วนรายได้ ความเครียด ความถี่ในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า และระยะเวลาในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า มีความสัมพันธ์ทางลบกับความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยรุ่นใหญ่ตอนต้น

($p < .05$, $r = -.283$, $r = -.160$, $r = -.334$, และ $r = -.248$) ในขณะที่อายุไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยรุ่นใหญ่ตอนต้น ($p > 0.05$) ดังตารางที่ 2

ก่อนนำข้อมูลตัวแปรทั้งหมดเข้าสู่การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน ได้ทำการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นพบว่า การแจกแจงของข้อมูลเป็นแบบปกติ ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์ในเชิงเส้นตรง ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีความเป็นเอกภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างค่าความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระกัน และตัวแปรอิสระไม่มีมีความสัมพันธ์กันเอง

ตารางที่ 2 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เจตคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า การรับรู้ความสามารถในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า กับความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า (n = 374)

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p
ปัจจัยส่วนบุคคล		
อายุ	-0.065	.212
รายได้	-0.283	<.001
ความเครียด	-0.160	.002
ความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่	-0.075	.149
ระยะเวลาหลังตื่นนอนถึงเริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งแรกของวัน	0.129	.012
ความถี่ในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า	-0.334	<.001
ระยะเวลาในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า	-0.248	<.001
เจตคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า	0.126	0.014
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า	0.430	<.001
การรับรู้ความสามารถในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า	0.608	<.001

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของปัจจัยที่สามารถทำนายความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยรุ่นผู้ใหญ่ตอนต้น (n = 374)

ลำดับตัวแปรเข้าสมการ	R ² change	B	Beta	t	p
การรับรู้ความสามารถในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า	0.370	0.050	0.501	12.531	<.001
ความเครียด	0.072	-0.450	-0.413	10.825	<.001
รายได้	0.069	-6.203×10 ⁻⁵	-0.249	-5.058	<.001
ความถี่ในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า	0.008	-0.007	-0.230	-4.945	<.001
เจตคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า	0.021	0.019	0.185	4.444	<.001
ระดับการศึกษา	0.011	-0.223	-0.120	-3.015	0.003
Constant = 5.014 R ² = 0.569 Adjusted R ² = 0.561 F = 68.990					

จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนพบว่า ตัวแปรที่ร่วมกันทำนายความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าใน วัยผู้ใหญ่ตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า (B = 0.050) ความเครียด (B = -0.450) รายได้ (B = -6.203×10⁻⁵) เจตคติ

ต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า (B = 0.019) ระดับการศึกษา (B = -0.223) และความถี่ในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า (B = -0.007) โดยร่วมกันทำนายความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าใน วัยผู้ใหญ่ตอนต้นได้ร้อยละ 56.1 (R² = 0.561) ดังตารางที่ 3 ตารางที่ 3

อภิปรายผลการวิจัย

ความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มตัวอย่างพบว่า มากกว่าครึ่งมีความตั้งใจในการเลิกระดับสูง (ร้อยละ 55.6) โดยความตั้งใจในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเมื่อกำหนดระยะเวลาเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากวัยนี้มีประสบการณ์ และสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ ทำให้ทราบว่าในน้ำยาบุหรี่ไฟฟ้ามีสารนิโคตินซึ่งเป็นสารเสพติด ส่งผลให้การเลิกบุหรี่ไฟฟ้าจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการเลิก ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาที่พบว่า มีผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการเลิกบุหรี่ แต่ปัจจุบันใช้ทั้งบุหรี่ไฟฟ้าและบุหรืมวนถึงร้อยละ 21.7 สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตั้งใจเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าระดับสูงมากกว่าระดับต่ำ อาจเนื่องมาจากวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เชื่อว่าการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าทำให้สุขภาพดีขึ้น ($\bar{X} = 21.4$, $S.D. = 4.2$) และรับรู้ว่าจะเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าตามที่คนในครอบครัวต้องการ ($\bar{X} = 17.4$, $S.D. = 5.0$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยทำนายความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่มวนเองใน 1 เดือนข้างหน้า พบว่า ผู้ที่สูบบุหรี่มวนเองมีความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่เพื่อสุขภาพของตนเอง และเพื่อคนในครอบครัว¹¹

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส การศึกษา รายได้ โรคประจำตัว ความเครียด ประเภทของบุหรี่ที่สูบ ประสบการณ์เลิกบุหรี่ ระยะเวลาหลังตื่นนอนถึงเริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งแรกของวัน ความถี่ ระยะเวลาในการสูบ และการใช้สารเสพติด โดยปัจจัยที่มีแนวโน้มมีความตั้งใจเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าสูง ได้แก่ เพศหญิง เนื่องจากค่านิยมการสูบบุหรี่และบุหรี่ไฟฟ้ายังไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมปัจจุบัน บุคคลที่มีคู่มักมีแนวความคิดและความตั้งใจเลิกเพื่อคู่สมรสหรือเลิกเพื่อครอบครัวมากกว่ากลุ่มที่ยังครองสถานภาพโสด การศึกษาค้นคว้าปริญาตรีซึ่งได้รับข้อมูลความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าบ่อยครั้งกว่าผู้ที่ระดับการศึกษาสูงกว่า การมีโรคประจำตัวที่ทำให้ตระหนักถึงผลกระทบของบุหรี่ไฟฟ้าต่อสุขภาพ การไม่สูบบุหรี่มวนร่วมด้วยทำให้ได้รับนิโคตินจากบุหรี่ไฟฟ้าเพียงช่องทางเดียว ผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ในการเลิกบุหรืมาก่อนเนื่องมาจากในผู้ที่เคยมีประสบการณ์อาจรู้สึกว่าเป็นพฤติกรรมที่ทำได้ยาก และการไม่ใช้สารเสพติดร่วมด้วยสำหรับอายุ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการ

เลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยผู้ใหญ่ตอนต้น แตกต่างจากการศึกษาก่อนหน้าที่พบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่⁸⁻⁹ ทั้งนี้อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีอายุใกล้เคียงกัน จึงทำให้มีพัฒนาการ ความคิด อารมณ์ และสังคมที่แตกต่างกันค่อนข้างน้อย ส่งผลให้ความตั้งใจในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าไม่แตกต่างกัน รวมไปถึงความแตกต่างของบุหรี่ไฟฟ้าและบุหรืมวน โดยบุหรี่ไฟฟ้ายังคงเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผิดกฎหมายภายในประเทศ ทำให้ทุกกลุ่มอายุไม่สามารถซื้อขายหรือบริโภคได้ในที่สาธารณะ ในขณะที่บุหรืมวนเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีข้อกำหนดให้จำหน่ายในผู้ที่อายุ 20 ปีขึ้นไป จึงมีผู้บริโภคบุหรืมวนจำนวนมากและเกิดความหลากหลายของช่วงอายุในผู้ใช้บุหรืมวน ด้วยเหตุนี้จึงอาจส่งผลให้ผลการวิจัยแตกต่างจากการศึกษาความตั้งใจในการเลิกบุหรืมวน

เจตคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) ที่กล่าวว่าถ้าบุคคลยังมีเจตคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมาก บุคคลนั้นย่อมมีความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมมากขึ้นเช่นกัน¹⁰ และผลการศึกษาวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยทำนายความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่มวน⁸ และปัจจัยทำนายความตั้งใจในการเลิกบุหรืมวนเอง¹¹ โดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ที่พบว่า เจตคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

นอกจากนี้ยังพบว่า การรับรู้ความสามารถในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า ความเครียด รายได้ ความถี่ในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า เจตคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า และระดับการศึกษาสามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าได้ร้อยละ 56.1 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนที่ว่าเมื่อมีเจตคติทางบวกต่อพฤติกรรม และเชื่อว่าตนเองมีความสามารถที่จะควบคุมพฤติกรรมนั้นได้โดยมีโอกาสนประสบความสำเร็จ ย่อมทำให้มีเจตนาหรือมีความตั้งใจในการ

กระทำพฤติกรรมเลิกบุหรี่ไฟฟ้ามามากขึ้น¹⁰ ในขณะที่การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงไม่สามารถทำนายความตั้งใจเลิกบุหรี่ไฟฟ้าได้อธิบายได้โดยกลุ่มอ้างอิงที่มีอิทธิพลต่อการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดคือครอบครัว แต่ตามพัฒนาการของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นวัยที่หน้าที่การงานมีบทบาทมากขึ้นแทนที่ครอบครัว เริ่มแยกออกจากครอบครัว และพึ่งพาครอบครัวน้อยลง¹⁴ ทำให้การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงไม่สามารถรวมทำนายความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นได้ แต่ยังคงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า เนื่องจากมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าและการรับรู้ความสามารถในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า ด้านความเครียดและความถนัดในการสูบบุหรี่ไฟฟ้าทำให้มีความความตั้งใจเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าลดลง เนื่องจากเมื่อผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้ารู้สึกเครียดจึงสูบบุหรี่ไฟฟ้าที่มีนิโคตินเป็นส่วนผสมทำให้ผู้สูบบุหรี่รู้สึกคลายเครียด และเมื่อระยะเวลาหนึ่งที่นิโคตินในร่างกายลดลง จึงทำให้ต้องสูบบุหรี่ไฟฟ้าอีกครั้งเป็นวงจรต่อเนื่อง และมีความต้องการสูบบุหรี่ในปริมาณที่มากขึ้นและถี่ขึ้น จึงทำให้ความเครียดและความถนัดในการสูบบุหรี่มีความสามารถในการทำนายความความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นได้ สำหรับรายได้ พบว่าค่าใช้จ่ายสำหรับซื้อผลิตภัณฑ์บุหรี่ไฟฟ้าและค่ารักษาพยาบาลจากโรคที่อาจเกิดขึ้นจากการสูบบุหรี่ไฟฟ้าราคาค่อนข้างสูง แต่ด้วยนี้เป็นวัยที่เริ่มต้นมีรายได้และสร้างความมั่นคง ดังนั้นรายได้จึงสามารถในการทำนายความความตั้งใจได้ และสุดท้ายเมื่อบุคคลได้รับการศึกษาซึ่งเป็นรากฐานและต้นทุนสำหรับบุคคลที่แตกต่างกันย่อมทำให้มีความตั้งใจกระทำพฤติกรรมที่แตกต่างกัน

ส่งผลให้การศึกษาที่มีความสามารถในการทำนายความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร จัดหลักสูตรให้มีการส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า โดยมุ่งไปยังผลกระทบของบุหรี่ไฟฟ้าโดยเฉพาะด้านสุขภาพ และค่าใช้จ่ายจากการใช้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นหลัก รวมถึงส่งเสริมให้ผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้ามั่นใจในการควบคุมตนเองเมื่อต้องการเลิกว่าสามารถทำได้ และมีโอกาสที่จะกระทำสำเร็จ

2. พยาบาลเวชปฏิบัติชุมชนร่วมกับศูนย์บริการสาธารณสุขจัดกิจกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าภายในชุมชน และในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยส่งเสริมให้เกิดการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า และมีเจตคติด้านบวกต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ควรทำการวิจัยในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าสำหรับวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร ที่รวมปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจตคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า การรับรู้ความสามารถในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า ความถนัดในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ความเครียด รายได้ และระดับการศึกษา เพื่อรณรงค์ให้วัยผู้ใหญ่ตอนต้นเกิดความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า

References

1. Lavery AA, Filippidis FT, Vardavas CI. Patterns, trends and determinants of e-cigarette use in 28 European Union Member States 2014-2017. *Preventive Medicine*.2018; 116:13-8. doi: 10.1016/j.ypmed.2018.08.028
2. National Statistical Office. Health behaviour of population survey 2021 [Internet]. 2021 [cited 2022 Sep 27]. Available from: https://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/2564/report_2501_64.pdf (in Thai).
3. Tobacco Control Research and Knowledge Management Center. E-cigarettes are illegal and cause severe illness and death. *TCR research update* 2020;12(1):1-40. (in Thai).
4. Lapyai S. New tobacco products on social media and law enforcement on new tobacco products control. *Public Health & Health Laws Journal* 2019;5(1):13-30. (in Thai).
5. Palmer AM, Smith TT, Nahhas GJ, Rojewski AM, Sanford BT, Carpenter MJ, et al. Interest in quitting e-cigarettes among adult e-cigarette users with and without cigarette smoking history. *JAMA Netw Open* 2021;4(4):e214146.
6. Chan G, Leung J, Gartner C, Yong HH, Borland R, Hall W. Correlates of electronic cigarette use in the general population and among smokers in Australia - Findings from a nationally representative survey. *Addict Behav* 2019;95:6-10. doi: 10.1016/j.addbeh.2019.02.012
7. Cuccia AF, Patel M, Amato MS, Stephens DK, Yoon SN, Vallone DM. Quitting e-cigarettes: Quit attempts and quit intentions among youth and young adults. *Prev Med Rep* 2021;21:101287. doi: 10.1016/j.pmedr.2020.101287
8. Yangpaksee P, Srithongphet J, Chaiyakia C, Bundit N, Chayakul T, Eangchuan N, et al. Factors predicting the intention to quit smoking among military officers in Bangkok. *Thai Journal of Nursing* 2019;68(2):9-16. (in Thai).
9. Qiu D, Chen T, Liu T, Song F. Smoking cessation and related factors in middle-aged and older Chinese adults: Evidence from a longitudinal study. *PloS one* 2020;15(10):e0240806.
10. Ajzen I. The attitudes, personality and behavior. 2nd ed. Milton-Keynes: Open University Press-McGraw Hill; 2005.
11. Matrakul M, Kalampakorn S, Powwattana A. Factors predicting intention to quit of hand-rolled cigarettes smokers in Chiang Rai province. *Thai Journal of Nursing* 2012;61(1):10-20. (in Thai).
12. Tobacco Control Research and Knowledge Management Center and Mahidol University. Thailand tobacco consumption statistics report. Bangkok: CDMK printing; 2018. (in Thai).
13. Chen R, Pierce JP, Leas EC, White MM, Kealey S, Strong DR, et al. Use of electronic cigarettes to aid long-term smoking cessation in the United States: prospective evidence from the PATH cohort study. *Am J Epidemiol* 2020;189(12):1529-37. DOI: 10.1093/aje/kwaa161
14. Mahidol University, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital. Mental state of adults [Internet]. 2021 [cited 2022 Sep 29]. Available from: <http://www.rama.mahidol.ac.th/ramamental/generalknowledge/general/06272014-1009> (in Thai)